

Behalve in het Utrechtse museum Van Speelklok tot Pierement zijn ook in Haarlem, Assen en Helmond collecties oude draaiorgels te zien en te horen. Het Haarlemse Draaiorgelmuseum, gevestigd in een voormalige scheepswerf bij het Spaarne, bestaat deze maand dertig jaar.

Mocht iemand ooit op een zondagmiddag terechtkomen in de Werfstraat in Haarlem-Noord, tussen de rommelige resten van een industrieel verleden in die verder zo keurige stad, en opeens gesmoorde klanken horen die niet direct zijn thuis te brengen, dan wenste hij dit verhaal nooit gelezen te hebben. Want hij zal nooit meer kunnen denken dat hij droomt wanneer hij door de kleine deuropening, geflankeerd door twee rood-wit-blauwe vlaggen, de oude scheepsloods bij het Spaarne binnenstapt. Het heet een museum, en dat is het ook. Maar dan een museum waar gedanst wordt en waar het blauw is van de sigarettenrook. De rondsnuffelende hondjes en de formica tafels met plastic kleedjes, elk zorgvuldig voorzien van een tuimelemmertje, doen denken aan de volkshuizen van de socialistische partij in België. De muziek die buiten nog zo bescheiden klonk, is nu overweldigend. Het lijkt of alle tien historische draaiorgels, die staan opgesteld langs de wanden, tegelijk spelen. Maar het is alleen de Jupiter. Trom, bekkens en blaaspijpen vullen de metershoge ruimte met Marina van Rocco Granata.

Het Haarlemse Draaiorgelmuseum bestaat deze maand dertig jaar. Het is opgericht na de tien jaar durende restauratie van het Kunkelsorgel, een kolos van tien bij zes meter, die bijna de hele achterwand vult. Dit dans- en kermisorgel uit 1910, dat in de Tweede Wereldoorlog grote schade had opgelopen, is nog altijd het pronkstuk van de collectie. De Stichting het Kunkelsorgel, die het museum beheert, vestigde zich in 1969 in een leegstaande loods van de scheepswerf Holland Nautic. Sindsdien klinken hier elke zondag schlagers, operettemelodieën en andere evergreens. Vijf van de tien orgels - de meeste zijn op het nippertje gered van de sloop - zijn eigendom van de stichting. Vaak is er ook een gastorgel aanwezig.

De hal wordt gehoord van de gemeente Haarlem, die zich echter een slechte huisbaas toont. Achterin, aan de voet van het Kunkelsorgel, staat een rozet emmers en teilen om het lekkende regenwater op te vangen. Er is een kraam waar koffie, ijsjes en bier verkocht worden tegen buurthuisprijzen. Praten is moeilijk vanwege het geluidsvolume van de non-stop spelende orgels, die om beurten enkele nummers laten horen. De Jupiter (1900) vrolijk en uitbundig, de Grote Blauwe (1930) donker en droevig en het Kunkelsorgel, zeker wanneer je vlakbij staat, vooral oorverdovend. Ze hebben elk hun eigen repertoire. De Zwarte Madonna zul je niet *Geef mij maar Amsterdam* horen spelen, wél de *Slavische Mars* van Tsjaikovski of de *Ouverture Wilhelm Tell* van Rossini.

Aan de tafeltjes drinkt men bier. Vrouwen met bonte rokken, mannen met bruinverbrande, doorleefde hoofden. Hier en daar zit of staat een stille figuur. Een blinde, verstandelijk gehandicapte jongen zit geknield midden op de plavuizen vloer en viert in zijn eentje een feestje. Mijn Haarlemse vriend die wél het geluk had hier ooit bij toeval langs te lopen, werd toen hij verbluft op de drempel bleef staan hartelijk

binnengenoed door dansende gehandicapten. Helen uit Leiden wil eigenlijk liever niet praten. Ze is ooit bij Henny Huisman geweest en dat is haar slecht gekomen. 'Ik sta niet graag in de belangstelling.' Orgelmuziek maakt haar rustig, vertelt ze. Ze houdt ook van kerkorgel. 'Gisteren ben ik naar een orgelconcert geweest in de Hooglandse Kerk.' Al tien jaar is ze een vaste wekelijkse bezoeker van het museum. 'Je ziet het hè, het is een soort thuis voor ons', zegt ze opeens jolig en handig verwisselt ze een orgelboek, de meterslange, zig-zag gevouwen ponskaart waarop de compositie is vastgelegd.

De Amsterdamse provincieambtenaar Sylvia Goudriaan (38), voorzitter van de stichting en 'moeder' van de orgelhal, verzekert: 'Analfabeten en intellectuelen zitten hier door elkaar. De ooit beroemde rechtbankpresident Romke de Waard is een groot liefhebber van draaiorgels. Hij komt hier regelmatig.' De Zwarte Madonna zou in het interieur van een trendy grand café beslist niet misstaan. Maar de klanken die ze voortbrengt, staan mijlenver af van waarnaar jong en hip doorgaans luisteren. Goudriaan wil er echter niet van weten dat de draaiorgelcultuur een aflopende zaak is. Toch vertelt ze: 'Mijn ome Akkie, die 25 jaar lang in het centrum van Amsterdam stond, werd steeds meer als een irritante lawaaisaus gezien. Hij is op het laatst gewoon weggepest door de winkeliers.' Zes dagen per week loopt Peter de Groot (42) met de Mercurius, een voormalig café-orgel uit 1904, door de straten van Rotterdam. Op zondag is hij in Haarlem. Hij is getrouwd met de roodharige Andrea, een telg uit het draaiorgelgeslacht Roos, dat al 29 jaar elke week met een vaste delegatie vanuit Crooswijk naar Haarlem komt. Een orgelman die zich op zijn vrije dag ook nog eens dompelt in het gestamp en gefluit? 'Ja, natuurlijk', roept hij. 'Het is mijn leven.'

Copyright: Kooijman, B.

Haarlems Draaiorgelmuseum, Werfstraat 9, vanaf het NS-station tien minuten lopen richting Noorder Spaarne). Elke zondag open 11-18 uur. Toegang gratis.